

Asia: VN/20427/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta kansalliseksi toimintasuunnitelmaksi helteen terveyshaittojen ehkäisemiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1 Tausta

Ilmastonmuutoksen edetessä aiheen merkitys kasvaa ja varautuminen on keskeistä. Ilmiön tunnistaminen tulee tehdä laajemmin yhteiskunnassa, ei siis vain sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmasta. Asiaa tulee hoitaa ennakoiden ja yhteistyössä useiden eri tahojen kanssa, jotta kuormitus ei kaadu sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Keskeistä on ennakoiminen ja valmius ryhtyä suunnitelmien mukaisiin toimenpiteisiin.

2 Toimintasuunnitelman tavoitteet

-

3 Riskiryhmät ja haavoittuvuutta lisäävät tekijät

Riskiryhmien tunnistaminen tulisi tehdä laajemmin ja eri osa-alueet (sosiaali- ja terveydenhuolto) tarkemmin huomioiden. Tunnistettuja riskiryhmiä ja ryhmiä, joilla haavoittuvuutta:

-Henkilöt, jotka käyttävät tiettyjä lääkkeitä (esim. diureetit (nesteenoistolääkkeet), psyykenlääkkeet, verenpainelääkkeet, antikolinergiset lääkkeet)

-Toimintarajoitteiset ja muistisairaat: Vaikeuksia huolehtia riittävästä nesteytyksestä ja viilennyksestä.

-Raskaana olevat.

-Sosiaalisesti haavoittuvat: yksin asuvat ja syrjäytyneet, asunnottomat, taloudellisesti heikossa asemassa olevat, päihde- ja mielenterveyskuntoutujat, kaupunkiympäristössä asuvat, ei viiennystä tai vanhan aikainen hyvin lämmin kerrostaloasunto.

-E erityisen haavoittuvia helteellä ovat ikääntyneet, pienet lapset, pitkäaikaissairaat, lääkitystä käyttävät, toimintarajoitteiset, raskaana olevat sekä sosiaalisesti heikossa asemassa olevat henkilöt ja yksin asuvat toimintarajoitteiset.

4 Riskienhallinta sekä varautumisen ja sopeutumisen koordinointi

Riskienhallinnan näkökulmasta tulisi korostaa keskeisenä palvelutuotannon jatkuvuudenhallinnan turvaamista erityisesti ennalta tehtävänä suunnitteluna tilasuunnittelun ja sotepalveluiden käytössä olevien muutostöiden osalta. Tämän tulisi olla sekä kunnan että hyvinvointialueen yhteinen intressi.

Varautumisessa tulee huomioida ennakkosuunnitelmat eri varautumisen tasoille sekä niin materiaalisten kuin henkilöstöresurssienkin osalta.

Tämän lausunnolla olevan toimintasuunnitelman ohella tulisi tällä hetkellä valmistelussa olevassa Kansallisessa riskiarviossa tarkastella sään ääri-ilmiöiden kerrannaisvaikutuksia sotepalveluiden asiakkaiden ja haavoittuvien asiakasryhmien osalta. Sään ääri-ilmiöillä ml. helle, on laaja pitkäkestoinen vaikutus, joka saattaa alkaa äkisti ja on vaikeasti ennustettavissa, joten olisi tärkeää, että nämä eivät jäisi alueellisten riskiarvioiden varaan. Tällä hetkellä erityisesti sään ääri-ilmiöt ja niiden kerrannaisvaikutukset jäävät osin riskien arvioinnissa ja varautumisessa sotien osalta tunnistamatta ja ei näin ollen kyetä ennalta suunnittelussa (jäähdytys, varavoima) huomioimaan. Kuitenkin tulvat, myrskyt sekä pakkas- /hellejaksot vaikuttavat hyvinvointialueen näkökulmasta hyvin laajasti sotepalveluiden palvelutuotannon turvaamiseen. Pelastustoimen rooli on näissä alkuvaiheen toimijana hyvin tunnistettu. On perusteltua, että VALSUn minimikriteeristöön nostettaisiin kokonaisuutena sään ääri-ilmiöt ja niiden alaotsikot, jotta yksiköissä kyettäisiin ennakoitua toteuttamaan tämä suunnittelu, jotta reaktiivisesta toiminnasta päästäisiin kohti hallitumpaa vastetta ja parempaa suorituskykyä.

Alueilla on tuntemus väestöstä ja rakennuskannasta, jonka vuoksi alueellinen verkostoituminen on keskeistä.

5 Hellevaroitussjärjestelmä

"Ministeriöille ja pelastuslaitoksille LUOVA-varoitukset välittyvät jo nykyisin. Jatkossa järjestelmän käyttäjiksi olisi hyvä saada myös Lupa- ja valvontavirasto, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, Työterveyslaitos, sote-valmiuskeskukset sekä kuntien..."

Satakunnan hyvinvointialue toteaa, että toimivaltaisena toimijana tulisi LUOVA-varoitusoikeus saada hyvinvointialueelle, jolloin se kattaisi sekä pelastustoimen että sosiaali- ja terveydenhuollon

näkökulman. Yhteistyöalueen sote-valmiuskeskuksella ei ole lainsäädännössä määriteltyä johtamisoikeutta, jolloin näin kriittistä ja keskeistä varoitusjärjestelmää ei voida irrottaa erilliseksi toimivaltaisesta johdosta. Tämän lisäksi muut listatut toimijat esimerkissä ovat kansallisia toimijoita, soten valmiuskeskukset ovat yhteistyöaluetasoisia eivät oikeustoimikelpoisia toimijoita.

6 Viestintä

-

7 Helleaaltoihin liittyvä valmius ja varautuminen

Hyvinvointialueen varautumisen tukemiseksi tulee omavalvonnan tehostamisen ohella lisätä esimerkiksi VALSUn kautta tulevaa valmista kansallista yksikkötasoisista ohjeistusta sisälämpötilan, toiminnan, nesteytyksen ja ennakoinnin osalta valmistella.

Erityisen kriittistä on kotiin annettavien palveluiden ohjeistaminen ja sen määrittely, miten sään ääri-ilmiöiden vaikutukset vaikuttavat siihen onko asunto asumiskelvoton (sähköttömyys, vedettömyys tai korkea lämpötila).

Valmius ja varautuminen tulisi toteutua koordinoitusti kansalliselta tasolta (huom. ministeriöiden yhteistyö) alueelliselle ja paikalliselle tasolle.

8 Pidemmän aikavälin toimenpiteet

-

9 Työterveys ja työsuojelu

-

10 Seuranta ja arviointi

-

11 Toimenpiteet

-

Liite Toimijoiden ja sidosryhmien roolit ja vastuut hellevarautumisessa

-

Yleisiä huomioita

Valmiuteen liittyvien toimintakäytäntöjen noudattamisessa tulisi olla ennalta määritellyt valmiustasot ja niille toimintakäytännöt.

Mäkiranta Tero
Satakunnan hyvinvointialue

Hagman Eija
Satakunnan hyvinvointialue - Sosiaalityön professiojohtaja Kati Nordlund-
Luoma, hoitotyön professiojohtaja Kristiina Puolakka, lääketieteen
professiojohtaja Kirsi Juvila, valmiusjohtaja Jaana Lehtonen